

RESULTATS DE L'EXCAVACIÓ REALITZADA A L'EDIFICI DEL PALAU MARICEL ANOMENAT DEL SARCÒFAG, SITGES

XAVIER FIERRO MACÍA*

L'excavació realitzada a l'edifici del sarcòfag va permetre documentar les restes d'una casa bastida a mitjans del segle XVII. L'edifici actual va modificar lleugerament el traçat del carrer de Fonollar, que va ser ampliat. Les obres dutes a terme l'any 1916 van incorporar aquest edifici al palau Maricel i van consistir en la modificació de les façanes de migdia i ponent amb la incorporació d'elements arquitectònics procedents de diversos monuments. La planta baixa va ser destinada a dependència de servei l'alta, a saló.

* Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona.

RESULTATS DE L'EXCAVACIÓ REALITZADA A L'EDIFICI DEL PALAU MARICEL ANOMENAT DEL SARCÒFAG, SITGES

INTRODUCCIÓ

Els treballs de remodelació de l'edifici anomenat del *sarcòfag* per adaptar-lo com a magatzem del Patronat dels Museus de Sitges es van dur a terme l'any 1996. El projecte, promogut i finançat pel Servei de Construccions Civils de la Diputació de Barcelona i dirigit per l'arquitecte Emili Hernández Cros, preveia rebaixar la cota del paviment per obrir un accés nou des del carrer de Sant Joan. Com que el subsòl del barri antic de Sitges és susceptible de posseir elements o objectes amb valor històric, es va realitzar l'excavació arqueològica de les terres imprescindibles per dur a terme el projecte. La recerca ha estat duta a terme pel Servei de Patrimoni Arquitectònic Local de la Diputació de Barcelona.

Els treballs, adreçats a esbrinar la seqüència estratigràfica i a valorar les possibles restes que es poguessin trobar, es van realitzar en extensió. Es van rebaixar els sediments interiors 1 m, fins arribar a la cota necessària per posar la preparació de la nova pavimentació i el jaciment només es va exhaurir als indrets on s'havien de col·locar els pilars per sustentar el forjat de la planta pis.

SITUACIÓ I DESCRIPCIÓ

L'edifici del *sarcòfag*, que forma part del conjunt d'edificacions del palau Maricel de terra, està situat a l'antic barri de Sant Joan de Sitges, en la confluència dels carrers de Fonollar i de Sant Joan, davant del Cau Ferrat i de la casa Rocamora. La façana porticada s'obre a una petita plaça antigament anomenada de Sant Joan i avui coneguda amb el nom de Racó de la Calma.

És una construcció de planta trapezoïdal, dotada de planta baixa i pis, coberta a un aiguavés. La façana principal té un pòrtic de dos metres d'amplària, obert a ponent i migdia, que es recolza sobre quatre columnes de marès i dos permòdols situats als extrems.

Les columnes tenen bases àtiques amb el tors molt desenvolupat. Uns òvuls col·locats als extrems del plint completen la decoració. Els capitells, de forma troncopiramidal invertida, estan formats per un astràlag convex, un tambor decorat i un àbac amb dues motlures còncaues. Són d'estil gòtic epigonal i procedeixen del palau dels marquesos d'Ayerbe, Osca.⁽¹⁾ Estan decorats amb representacions enfrontades de grifons, gossos, gegants i angelets. A cada capitell, en els angles oposats, aquests animals o personatges sostenen, amb les mans o amb les potes, un escut amb un lleó mirant a l'esquerra sobre un camper bandat. Sobre l'àbac es va col·locar una altra peça quadrangular, amb la mateixa funció, una mica desproporcionada en comparació al volum dels capitells. Aquesta pedra té polides només les arestes.

Els permòdols van ser esculpits per Pere Jou, amb representacions règies. El situat a tocar de la façana del Maricel de terra té el bust d'un rei que sosté amb les mans un animal fantàstic; a l'altre, situat a tocar del carrer Fonollar, hi ha la figura d'un monarca coronat, amb un escut col·locat sobre el pit.

La planta pis recolza el porxo sobre bigues de ferro ocultes per unes caixes de fusta. Aquestes darreres semblen reaprofitades d'una altra construcció, ja que conserven a l'intercolumni central una decoració formada per un enreixat de color groc. A la cara inferior tenen un bocell ressaltat per pintura vermella. A sobre de cada capitell, per emmascarar la unió de les fustes, es va col·locar una carcassa de ferro. Aquests elements van ser protegits per un petit ràfec cobert per maons col·locats de través i decorat amb arcuacions cegues, amb el fons pintat de blau fosc.

Les mènsules sobre les quals es recolzen les bigues travesseres van ser decorades amb escuts en forma de losange col·locats sobre arquets gòtics. En aquests emblemes alternen l'escut de Sitges, amb el sol ixent sortint del mar, amb altres que fan referència a la ciutat i província de Barcelona, a la ciutat de Sitges, amb el característic castell, o bé geomètrics amb el camper enreixat.

La porta, situada a migdia de la façana, té les rebranques formant dents i capitells obrats per Pere Jou, amb representacions pietoses. La llinda és monolítica i presenta esculpit un petit arc conopial, amb la figura d'un angelet assegut, vestit amb túnica, amb les ales desplegades, que sosté amb els braços entreoberts dues palmes. Aquesta peça procedeix del Santuari de Santa Maria del Tallat, Vallbona de les Monges.⁽²⁾

La decoració del porxo, la completen una finestra, alta i estreta, decorada amb capitells obrats *ex novo* i protegida per una reixa enrasada formada per una retícula de dobles volutes, un escut heràldic de tipus espanyol,⁽³⁾ i el sarcòfag romà, procedent del santuari del Vinyet. Aquest forma part d'una font amb dos brocs, el de la dreta surt de la boca d'un lleó i té la inscripció "Aquesta aigua no és bona per bèurer"; a l'esquerra, l'altre raig surt d'un moltó que té a sobre la llegenda "Aquesta sí, però no raja sempre".

El sarcòfag es recolza sobre el llom de dos lleons col·locats en posició de descans. Les dimensions són: 210 cm de llargària, 63 cm de fondària i 61 cm d'alçària. A l'interior hi ha un retall rectangular amb els angles arrodonits. L'espessor de les parets oscil·la entre els 7 i els 11 cm. Desconeixem la profunditat interior, ja que va ser omplert de ciment. La decoració només ocupa la cara frontal i és molt senzilla, formada per estries verticals amb els extrems còncaus. Les altres cares visibles estan devastades, sense polir.

Continuant la descripció de la façana principal, a la planta pis hi ha una finestra coronella amb dos mainells i tres arcs de gust flamíger. Al cos que comunica l'edifici del *sarcòfag* amb la resta de dependències del palau Maricel, es troba un altre finestra amb mainell, rematat per dos arcs de mig punt. En aquest cas, el capitell, decorat amb grifos, procedeix d'una construcció gòtica desconeguda.

La façana lateral, que s'obre al carrer de Fonollar, té al bell mig de la planta baixa una finestra protegida amb una reia volada. La façana posterior, que dona al carrer de Sant Joan, és la més sòbria. L'únic element significatiu és una obertura molt estreta i alta, situada a la planta baixa a tocar del carrer Fonollar. Totes les façanes estan arrebossades sense remolinar i encalcinades. La coberta presenta una barbacana de gust gòtico-mudèjar, feta amb tres capes de teula i maons col·locats a través i de punxa, formant una ziga-zaga. Rematen l'edifici dues xemeneies, per la ventilació del sostre mort, dotades de capellets d'obra.

L'interior de la planta baixa està dividit en dues meitats per un mur de càrrega perpendicular a la façana principal. Una porta senzilla situada al mig d'aquesta paret comunica els dos àmbits. Sobre aquest envà es recolza un embigat de ferro que sosté un doblat de maons. Les parets, sense cap decoració, estan enguixades i pintades de color blanc. La fusteria va rebre un color verd clar. El paviment, molt senzill, està format per llosetes hidràuliques de 20 cm de costat, decorades amb motius geomètrics vermells i grocs. No hi ha cap mena de comunicació amb la planta pis.

En aquesta planta, s'hi accedia a través d'un distribuïdor amb tres portes, que comunicava amb la resta de dependències del palau. Aquest és l'únic àmbit que conserva a l'interior la decoració original realitzada amb cassetons quadrats de fusta, pintats de color verd fosc, que formen un enteixinat decorat amb rosetes daurades. La planta noble està formada per un espai unitari, el qual inclou, fins i tot, la volada del porxo. Rep la llum natural des de la finestra de la façana principal i a través d'una claraboia rectangular situada al bell mig del fals sostre. A les parets són visibles encara els marcs de fusta que sustentaven uns tapissos de grans dimensions, restes de domassos de color verd amb decoració floral, i una cornisa àmplia i senzilla ressaltada per un filet daurat. Una fotografia conservada a l'Arxiu Miquel Utrillo ha permès conèixer la decoració i la funció d'aquest espai. Es tractava d'un saló, decorat amb tapissos, moblat de manera sòbria, però opulenta, amb cadires i sofàs de tipus hispànic, característics del segle XVII, amb volums quadrangulars i tapissats amb teixits brodats. També hi eren presents dues tauletes d'estil *chippendale* o Lluís XV, adossades a les parets. Una taula, un brasero i una catifa situats al bell mig de la sala completaven el mobiliari. Aquesta disposi-

Figura 1: Vista de la plaça de Sant Joan, actualment anomenada Racó de la Calma, presa l'any 1905 (Arxiu Històric de Sitges).

Figura 2: Vista de l'edifici de mitjan segle XVII, amb l'afegit de dues finestres, presa entre 1911 i 1916 (Arxiu Miquel Utrillo).

ció és característica dels ambients burgesos del segle XVIII. La il·luminació artificial s'aconseguia mitjançant un bon nombre de canelobres de dos braços, situats a la part alta de la paret, immediatament a sota la cornisa.

DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS

L'excavació va començar amb el desmuntatge del paviment hidràulic format per llosetes quadrades de 20 cm de costat, fabricades per Orsolà, Solà i Cia. a Barcelona. Per sota va aparèixer un estrat de destrucció, format l'any 1916 amb les argiles i pedres procedents de la tàpia de la casa existent en aquest indret, arrasada per bastir-hi l'edifici actual. Per la composició d'aquest estrat sabem que les teules, els paviments de la planta pis i els elements de fusta van ser desmuntats.

L'excavació i el repicat de les parets van permetre documentar que l'edifici del *sarcòfag* va aprofitar de la construcció preexistent les parets de tramuntana —que separa aquest edifici de la resta de dependències del Maricel de terra i d'una finca veïna—, i la de llevant —que fa façana amb el carrer de Sant Joan. Els murs que donen al carrer Fonollar i al Racó de la Calma van ser obrats de nou. El primer amb una maçoneria força irregular lligada amb calç i el segon amb maons mitjans col·locats a través i sense lligar amb el mur reaprofitat de l'anterior construcció.

En treure els primers vint centímetres de rebliment va aparèixer la compartimentació de la casa enderrocada. Es va exhumar un mur, en direcció nord sud, paral·lel a la façana del carrer Sant Joan, i dos murs, un continuació de l'altre, perpendiculars a l'anterior i paral·lels a la façana del carrer Fonollar. Això donava com a resultat l'existència de quatre àmbits comunicats per sengles portes. Totes les parets estaven bastida amb tàpia, col·locada sobre un sòcol de pedra, i presentaven una successió de capes de calç per emblanquinar-les i donar-los consistència. A l'angle format pels murs de tramuntana i llevant es van documentar les traces d'una escala.

Cal assenyalar que el paviment hidràulic, l'estrat d'enderroc i la paret situada al mig de la planta baixa van aparèixer alterats per la trinxera de dues banquetes de fonamentació d'una reforma que no es va arribat a completar.

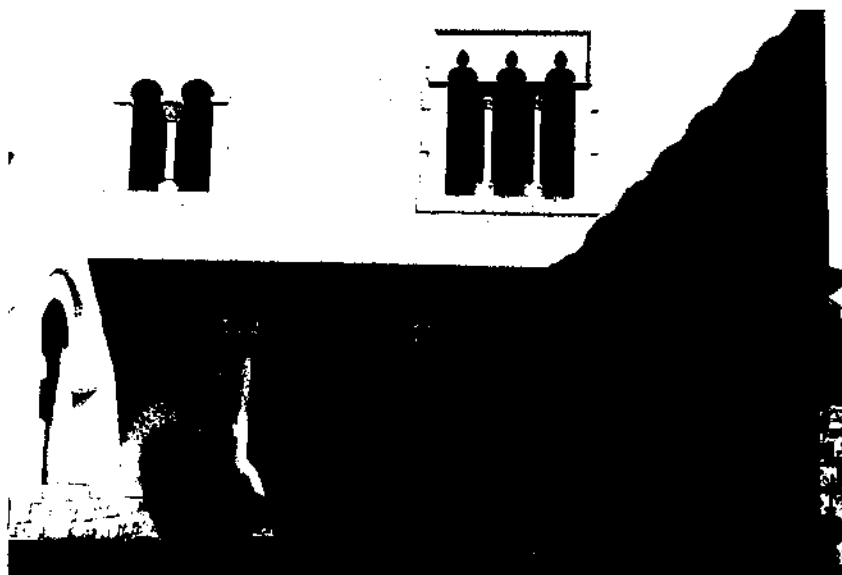

Figura 3: Vista parcial de la façana de ponent de l'edifici del sarcòfag (Arxiu SPAL).

Figura 4: Fotografia anterior a 1921 que recull la decoració de la planta noble (Arxiu Miquel Utrillo).

LA CASA ENDERROCADA PER BASTIR L'EDIFICI DEL SARCÒFAG

Distribució interior

L'observació del parament de llevant, netejat dels diferents enlluïts per la cara interna, va permetre constatar l'existència d'un arc de descàrrega, molt rebaixat, fet amb una triple rosca de maons col·locats de pla. Aquesta estructura alleugeria el pes sobre la llinda de la porta d'accés a l'habitatge del carrer Sant Joan. Va ser perfectament visible el brançal del costat de mar, mentre que el del cantó de terra va ser alterat amb el paredat i no es va poder diferenciar. També va ser possible identificar un balcó a l'alçada del primer pis, una mica desviat de l'eix de la porta, cegat amb pedres i ciment.

L'entrada a la casa es realitzava pel vestíbul A. Aquesta peça estava pavimentada amb cartrons. Una escala, situada a l'angle nord-est de l'habitació, permetia l'accés a la planta pis. Estava dividida en dos trams, el primer, adossat a la paret de llevant, es recolzava sobre un reblliment. A l'angle format pels murs es trobava un replà pavimentat amb cairons i rajoles. A partir d'aquest punt, l'escala girava en angle recte, adossada a la paret de tramuntana, i continuava el segon tram ascendent que es recolzava sobre una volta. D'aquest segon tram, se'n conservava només l'empremta de dues esteses. Sota l'escala, el paviment del vestíbul estava una mica elevat ja que es recolzava sobre dues bigues de fusta. Es tractava d'un forjat sanitari, per evitar les humitats de la roca calcària, que en aquest punt formava part del sòcol de l'edifici i estava per sobre del nivell de paviment.

L'habitació A comunicava a ponent amb la cambra B. Aquesta peça presentava per sobre del nivell del paviment, al qual no es va arribar, afloraments de la roca natural. Aquesta particularitat podria fer-nos pensar que es tractava d'un celler o d'un magatzem de la casa.⁽⁴⁾ La il·luminació, la rebia a través d'una petita finestra oberta a la façana del Racó de la Calma.

El vestíbul A comunicava a migdia amb l'habitació D. Aquesta estava enrajolada a la mescla amb peces rectangulars. A la paret de llevant hi havia una fornícula de planta semicircular, parcialment inscrita al parament. L'habitació C, situada a l'angle sud-oest de la casa,

tenia comunicació amb les cambres B i D. Els murs de migdia i ponent ens són desconeguts. En el primer cas, perquè va ser arrasat l'any 1916 i en el segon, perquè roman arrasat sota l'espai cobert pel porxo. L'excavació es va aturar abans d'arribar al paviment.

Cronologia i integració dins la trama urbana

Resulta difícil establir amb precisió la data de construcció d'aquest habitatge. Ja hem comentat que només es va arribar als estrats fundacionals en un sector molt restringit i aquests nivells, formats per la preparació dels paviments, no van oferir materials arqueològics. Malgrat tot, alguns indicadors en poden permetre avançar una data hipotètica.

Per una banda, les parets de tàpia enderrocats han ofert materials arqueològics que van des de les darreries del segle I dC fins a la segona meitat del segle XVII. Les ceràmiques blaves del taller de la ditada i les de reflexos metàl·lics decorades amb pinzell pinta hi són ben representades. També és indicativa la presència de cairons i de rajoles rectangulars en la pavimentació dels àmbits A i D i en les escales d'accés a la planta pis.

Tanmateix, a la segona meitat del segle XVII es produeixen remodelacions importants al nucli antic de Sitges, com a conseqüència del bombardeig i posterior saqueig a la tardor de 1649.⁽⁵⁾ L'any 1844, eren visibles als paraments del castell les ferides produïdes pels canons.⁽⁶⁾ L'any 1664 es va enderrocar l'antiga església parroquial i se'n va bastir una de nova sota l'advocació de sant Bartomeu i santa Tecla. Aquest temple es va consagrar l'any 1671⁽⁷⁾ i les obres van acabar l'any 1684.⁽⁸⁾

El recinte emmurallat de Sitges comptava l'any 1670 amb setanta-sis cases,⁽⁹⁾ dues places, església, hospital i castell.⁽¹⁰⁾ Joan Llopis publicà un plànol ideal de Sitges a mitjan segle XVII.⁽¹¹⁾ Segons aquesta interpretació, els actuals carrers de Fonollar i de Sant Joan en formaven un de sol anomenat del Mar, que comunicava la Davallada amb la plaça de Sant Joan. L'edifici aparegut a les excavacions estaria situat al gir d'aquest carrer.

Amb aquests elements arqueològics i documentals proposem, de manera provisional, una cronologia de mitjans segle XVII per a la construcció de la casa apareguda al subsòl de l'edifici del *sarcòfag*.

Els darrers remodelatges

Abans del desmuntatge parcial d'aquesta casa, entre els anys 1909 i 1916, es van afegir a la planta pis dues finestres, que amb les transformacions dutes a terme l'any 1916 van ser recol·locades al mateix Racó de la Calma. Una d'elles, la més gran, d'estil renaixentista, caracteritzada pels capitells amb representacions de rostres humans, es va instal·lar al primer pis del palau Maricel de terra, a tocar del cos de comunicació amb l'edifici del *sarcòfag*. L'altra, típicament plateresca, que posseeix una llinda decorada amb motius florals, es va situar a la planta baixa, del cos que tanca el Racó de la Calma a ponent.

LA CONSTRUCCIÓ DE L'EDIFICI DEL *SARCÒFAG* EN EL MARC DE LES AMPLIACIONS DEL PALAU MARICEL

El palau Maricel està format per dos cossos d'edificacions situats a banda i banda del carrer Fonollar, units entre si per un pont. Es tracta d'un conjunt d'edificacions bastides entre els segles XIV a XIX que van ser adquirides per Charles Deering Barbour. Aquest industrial de Chicago va conèixer Ramon Casas a París i, juntament amb Miquel Utrillo, va visitar el Cau Ferrat. Entre els anys 1909⁽¹²⁾ i 1914,⁽¹³⁾ va prendre la decisió d'anar comprant gairebé totes les finques situades entre els carrers de Fonollar i de Sant Joan, el carreró de la Rectoria i la plaça de l'Ajuntament, per construir-hi la seva residència.⁽¹⁴⁾ En primer lloc, va fer-se amb la propietat de l'edifici de l'antic hospital, bastit al primer terç del segle XIV⁽¹⁵⁾ i remodelat l'any 1888, amb l'afegit d'un altre pis. Entre 1910 i 1915, es van dur a terme importants reformes, dirigides per Miquel Utrillo. Es van ornamentar les façanes amb elements arquitectònics procedents del desmuntatge d'importants edificis de la Península, molt enrunats des de la desamortització. La façana, que s'obre a la plaça de Maricel, va rebre peces del Portal del Pont de Balaguer i l'escut dels comtes d'Urgell.⁽¹⁶⁾ Altres elements procedeixen del Santuari de Santa Maria del Tallat, Vallbona de les Monges;⁽¹⁷⁾ del castell de Solivella;⁽¹⁸⁾ de la masia Prats de l'Hospitalet de Llobregat⁽¹⁹⁾ i molts no tenen una procedència precisa.

Aquesta no era la primera vegada que s'utilitzaven, a les cases del carrer de Fonollar, elements arquitectònics recuperats. La construcció del Cau Ferrat, duta a terme entre 1893 i 1894 sota la direcció de Francesc Rogent, va coincidir en el temps amb la transformació de l'antic castell de Sitges en seu del Consistori. És en aquest moment quan es van col·locar a les façanes i a l'interior elements procedents d'aquest edifici.

En Miquel Utrillo, que actuava com a administrador i arquitecte, encara que era enginyer i artista de professió, per dur a terme el pla de remodelació de les cases que anava adquirint l'industrial americà,⁽²⁰⁾ va comptar amb la col·laboració de Magí i Antoni Pascual, pare i fill, com a mestres d'obres; l'escultura nova que s'anava afegint als edificis sortia de les mans de Pere Jou; Antoni Fígols realitzava les tasques de picapedrer i la fusteria estava encarregada a Joan Marsal.⁽²¹⁾

El mes d'abril de 1914, sota la direcció de Miquel Utrillo, va començar la remodelació de les cinc cases situades davant de l'antic hospital, entre el carreró de la Rectoria i el Racó de la Calma.⁽²²⁾ En aquestes es va afegir un segon pis i en van ornamentar les façanes amb finestres i portalades. Aquests treballs estaven ja finalitzats el dia 20 d'octubre del mateix any i van continuar amb la remodelació de les façanes de les cases situades a tocar del carreró de la Rectoria i de la plaça de l'Ajuntament.⁽²³⁾ El mes de novembre del mateix any va començar la construcció d'una casa de nova planta en els solars 11 i 12 de la mateixa plaça.⁽²⁴⁾

Si en la construcció d'altres dependències del Palau Maricel es van aprofitar els volums de les construccions preexistents, adquirides per Charles Deering, en el cas de l'edifici del *sarcòfag* es va arrasar parcialment l'edificació anterior. Això va ser a causa del desig d'ampliar un metre l'amplada del carrer Fonollar, que en aquest indret era molt estret, i compensar aquesta pèrdua de superfície edificable, avançant un metre el porxo de la nova construcció cap al Racó de la Calma.⁽²⁵⁾ Paral·lelament a aquestes obres, l'arquitecte reformava la seva casa situada a la plaça de l'Ajuntament, 11.⁽²⁶⁾

El mes de juliol de 1916 es va demanar a l'Ajuntament, mitjançant una instància,⁽²⁷⁾ l'ús del *sarcòfag* romà, trobat a les darreries del segle passat en terrenys del santuari del Vinyet, al mateix terme municipal de Sitges.⁽²⁸⁾ Una vegada aconseguida la cessió d'ús, va ser

Figura 5: Capitell procedent del palau dels marquesos d'Ayerbe, col·locat al porxo de ponent (Arxiu SPAL).

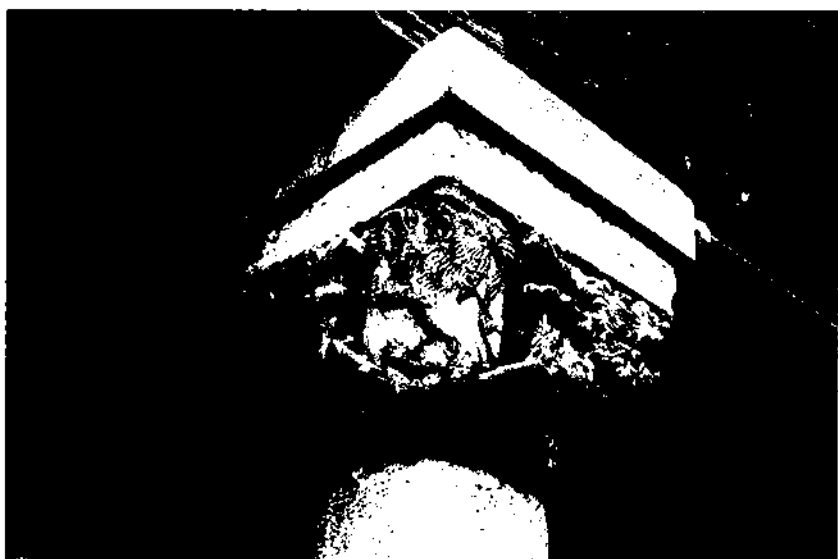

Figura 6: Capitell procedent del palau dels marquesos d'Ayerbe, col·locat al porxo de ponent (Arxiu SPAL).

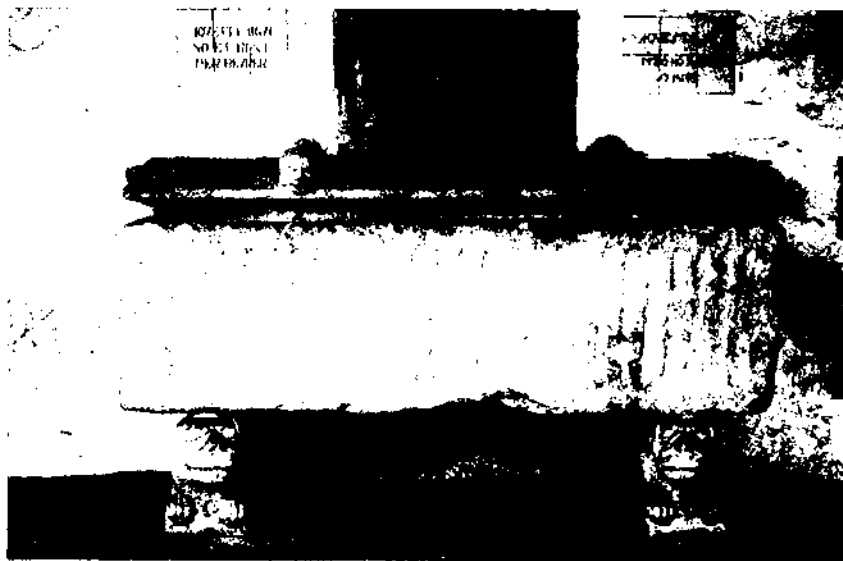

Figura 7: Sarcòfag de la segona meitat del segle III o de principis del segle IV dC procedent de la vil·la romana del Vinyet, Sitges, situat sota el porxo de ponent de l'edifici (Arxiu SPAL).

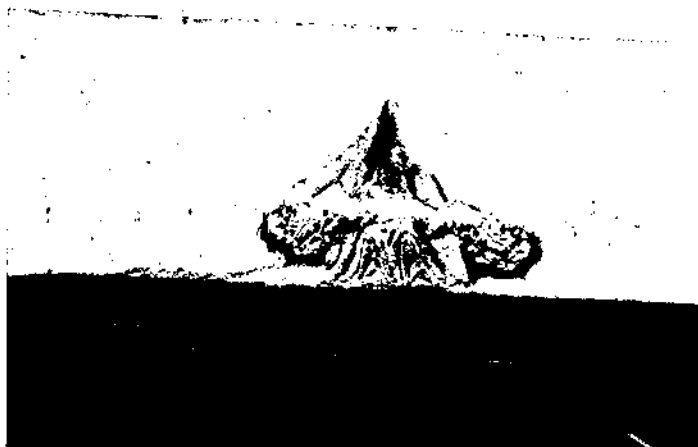

Figura 8: Linda procedent del santuari de Santa Maria del Tallat (Rocallaura), Vallbona de les Monges, situada a la porta d'entrada de l'edifici pel Racó de la Calma (Arxiu SPAL).

instal·lat al lloc que ocupa avui dia sota el porxo, però amb uns suports més baixos. Les finestres col·locades a la construcció desmuntada per bastir l'edifici del *sarcòfag* van ser instal·lades en altres dependències del palau Maricel de terra.⁽²⁹⁾

El palau Maricel es va omplir de diverses col·leccions d'antiguitats i de quadres dels pintors modernistes que freqüentaven el Cau Ferrat, fins que l'any 1921, el seu propietari, de manera sobtada,⁽³⁰⁾ va prendre la decisió d'abandonar la residència que havia anat ampliant i enriquint des de 1909. Va noliejar un vaixell des del port de Tarragona, emportant-se gairebé la totalitat de les col·leccions que ell i els seus col·laboradors, sobretot Miquel Utrillo, havien reunit per a la decoració de la residència.

Les experiències adquirides per Miquel Utrillo en la localització d'elements arquitectònics⁽³¹⁾ i en el disseny del palau Maricel,⁽³²⁾ van ser aprofitades l'any 1929, quan amb motiu de l'Exposició Internacional de Barcelona, va organitzar, juntament amb Xavier Nogués, Ramon Raventós i Francesc Foiguera, el Poble Espanyol de Montjuïc.

L'any 1935 el Maricel de terra va ser arrendat per l'Ajuntament i el 14 de juny de 1936 s'obria com a museu de pintures, ferros i objectes mariners. L'any 1954 el Consistori va comprar l'edifici, i uns anys més tard en cediren una part a la nostra Corporació per a la seva conservació.⁽³³⁾ El Maricel de mar fou adquirit per la Diputació de Barcelona a la Caixa d'Estalvis Provincial l'any 1969.⁽³⁴⁾

NOTES

- (1) Aquest palau va començar a bastir-se al segle XV al bell mig de la ciutat d'Ayerbe, conformant una de les façanes de la plaça Major. Les obres es van prolongar fins al segle XVI, moment en què es van col·locar el pati i els artonats dels salons que encara resten dempeus. La ciutat va ser plaça forta dels francesos, que van establir el quarter a la residència dels marquesos. El dia 11 d'octubre de 1811, va ser incendiat. Durant la Guerra de Successió va ser de nou saquejat (GARCÍA CIPRES, G.; UBIETO, E. 1928. *Ayerbe. Reseña histórica, monumental y comercial de esta noble y fidelísima villa aragonesa*. Osca:27-28). A l'actualitat encara es conserven les restes de dues crugies del pati interior. Aquest espai s'ha convertit en carrer i està dedicat a usos molt variats. Les restes del palau van ser declarades Monument Històric-Artístic el 3 de juny de 1931 (GARCÍA GUATAS, M. dir. 1992. *Inventario artístico de Huesca y su provincia*. Madrid, 1992).

- (2) Aquest santuari va ser fundat l'any 1354. El 1475 va rebre un privilegi del rei Joan II amb el qual es van iniciar importants obres d'ampliació. El 1509 va passar a la jurisdicció del monestir de Poblet. El pati, del qual procedeixen les llandes col·locades al palau Maricel, ja estava construït aleshores. L'edifici va ser abandonat pels monjos l'any 1822 i a partir de 1843 va passar a ser propietat de diferents famílies amb motiu de la desamortització. Des de l'any 1982, mitjançant diverses donacions i vendes, pertany a la parròquia de Rocallaura. A les darreries del segle passat va començar l'espoli i venda dels elements arquitectònics. El pati i moltes portes i finestres van ser utilitzades per Lluís Domènech Montaner a les obres d'ampliació de l'anomenat castell de Santa Florentina de Canet de Mar (1900-1909), altres elements es van col·locar en diferents parts del palau Maricel i a Reus (PUJOL, A., 1970: "Notícia dels orígens del santuari-priorat del Tallat i un inventari del 1546", *Miscel·lània històrica catalana. Homenatge al pare Jaume Finestres*. Poblet: 423-424, 431; SANS, J.M., 1986: *Història del Tallat*. Lleida: 64 ss.). D'aquest santuari urgellenc també procedeixen les portes del carrer Fonollar 5, de can Rocamora, una finestra del Racó de la Calma i altres elements de l'interior del Maricel de terra.
- (3) Està decorat amb llambrequins i un bucrani a la part inferior. Les armes estan formades per un castell amb la divisa P L, flanquejat per dos lleons, a la porta de la qual hi ha penjat un moltó. Sota el castell hi ha quatre barres de metall i cinc de color. La datació d'aquesta peça, de procedència desconeguda, es podria situar entre els segles XVII i XVIII.
- (4) Potser els habitatges d'aquest sector de la vila encara pertanyien, com en el segle XIV, als patrons de les naus, que tenien a casa els magatzems (LLOPIS, J., 1891. *Ensaig històric sobre la vila de Sitges*. Barcelona: 131).
- (5) LLOPIS, J., 1891. *Ensaig històric...*: 48. CLARÀ, F., 1982. "Apuntes sobre Sitges". I. Muntaner, ed.: *Dos treballs d'història de Sitges de mitjans del segle XIX*. Barcelona: 58.
- (6) LLOPIS, B., 1982. "Relación històrica de la villa de Sitges". I. MUNTANER, ed.: *Dos treballs d'història de Sitges de mitjans del segle XIX*. Barcelona: 42.
- (7) LLOPIS, J.: *Ensaig històric...*: 103-104.
- (8) SOLER, J., 1980. *Geografia i guia de la vila de Sitges i son terme municipal*. Barcelona: 27.
- (9) El caràcter dels habitatges del Racó de la Calma, el podem copsar a través de les fotografies que es conserven preses amb anterioritat a les reformes començades l'any 1911. Des del segle XIV i durant el segle XV, com a mínim, la zona estava ocupada per les riques residències i els magatzems dels navegants de Sitges que comercialitzaven, entre altres, bona part dels productes de l'Alt Penedès (LLOPIS, J., 1891. *Ensaig històric...*: 131). No és d'estranyar, doncs, trobar finestres d'estil gòtic tardà a les façanes que, una vegada restaurades, van ser traslladades al carrer Fonollar, recolzant-les sobre capitells de Pere Jou.
- (10) LLOPIS, J. *Ensaig històric...*: 131-132.
- (11) LLOPIS, J. *Ensaig històric...*: 131.
- (12) El dia 29 de setembre de 1909, Charles Deering va enviar a Miquel Utrillo, des de París, un xec per import de 10.000 pessetes com a entrada per comprar l'hospital

- de Sant Joan, amb el compromís d'enviar les 30.000 restants una vegada arribés als Estats Units (COLL, I., 1990: *L'edifici i el retaule de l'hospital de Sant Joan de Sitges*. Sant Sadurn d'Anoia: 77).
- (13) Arxiu Històric de Sitges (A.H.S.). Lligall Maricel 1912-1922: Instàncies de 14 i 27 d'abril de 1914.
- (14) La primera sol·licitud coneguda per transformar, la trobem l'any 1911, quan Utrillo va demanar obrir una finestra a la casa número 5 del carrer Fonollar (A.H.S. Llibre d'Actes: sessió del 9 de febrer de 1911).
- (15) CLARÀ. *Apuntes sobre Sitges...*: 71.
- (16) A.H.S. Lligall Palau Maricel 1912-1922: Instància de 5 de gener de 1914.
- (17) SANS, J.M., 1986. *Història del Tallat*. Lleida: 170-172.
- (18) PANYELLA, V., 1984. "L'escala del castell de Solivella". *MES*, 2: 93-98.
- (19) A.H.S. Lligall Maricel 1912-1922: Instàncies de 14 i 27 d'abril de 1914.
- (20) Condicionat als elements arquitectònics procedents d'altres edificis que anava aconseguint, ja que l'abril de 1914 encara no comptava amb un projecte general d'actuació (A.H.S. Lligall Maricel 1912-1922: Instància de 27 d'abril de 1914).
- (21) MAS, C., 1918. "Maricel". *Anejos de la revista Arquitectura*, Barcelona.
- (22) A.H.S. Lligall Palau Maricel 1912-1922: Instància de 14 d'abril de 1914.
- (23) A.H.S. Lligall Palau Maricel 1912-1922: Instància de 20 d'octubre de 1914.
- (24) A.H.S. Lligall Palau Maricel 1912-1922: Instància de 10 de novembre de 1914.
- (25) A.H.S. Lligall Palau Maricel 1912-1922: Instància de 24 de març de 1916: "Ilmo. Sr. Miguel Utrillo Molins, representante legal en esta villa del Excmo. Sr. D. Carlos Deering, cuyas circunstancias personales constan en su cédula que exhibe para serle devuelta, expone: / que, conforme detalla el plano acompañado, proyecta ensanchar la calle de Fonollar retirando un metro de fachada de su casa lindante con la calle de San Juan, compensando dicha cesión de vía pública a cambio de que este municipio autorice adelantar otro metro la fachada de la misma casa recayente a la plazuela de San Juan, en la cual se construirá un pórtico cubierto cuyo largo alcanzará dos metros, todo ello según detalla el plano ya referido, por lo cual. / Suplica al Ilmo. Ayuntamiento que, tomando en consideración la importancia artística del proyecto, se digne no sólo acordar las compensaciones de terreno propuestas, sino además prestar su conformidad a los planos de su realización. / Sitges a 24 de Marzo de 1916. / SIGNAT M. Utrillo / Sr. Alcalde Presidente del Ilmo. Ayuntamiento de esta villa. AL MARGE DRET. El Ayuntamiento en sesión 24 de Marzo 1916 accedió a los solicitado mediante el pago del correspondiente arbitrio. / SIGNAT A. Font." En el curs de les obres es van produir alguns replantejament del projecte original. Destaca la posició de la porta projectada en el centre de la façana principal i col·locada a l'obra en el cantó de migdia. Aquest canvi, sense dubte, comportà el replantejament de la compartimentació de la planta baixa, ja que el traçat original de l'entrada és incompatible amb el mur de càrrega que es va fer a l'interior. També es va afegir una finestra a la planta baixa, no prevista en el dibuix original. Tanmateix, durant les obres es va modificar el disseny del porxo. La proposta inicial contemplava una estructura oberta a tres

vents, amb el voladís circumscrit a l'espai delimitat per les quatre columnes. Aquesta solució plantejava un racó esglaonat, format pels volums del cos de comunicació amb la resta del palau i la nova construcció, situada fora d'aquesta alineació, com a conseqüència de la compensació del terreny cedit al municipi a la façana del carrer Fonollar. En aquest cas, es va substituir aquesta articulació volumètrica per una façana única, prolongant l'entaulament del porxo fins a la paret de l'edificació annexa, recolzant-lo en aquest indret sobre un permòdol tallat per Pere Jou. La finestra projectada a les golfes, rematada per un arc conopial, finalment no va ser col·locada.

- (26) A.H.S. Lligall Palau Maricel 1912-1922: Instància de 8 de juny de 1916.
- (27) A.H.S. Lligall Palau Maricel 1912-1922: Instància de 14 de juliol de 1916: "Iltrm. Sr. Alcalde / L'infrascrit, Miquel Utrillo Morlins, artista, vequí de Sitges, té l'honor d'exposar; / Que procedint a l'urbanització definitiva de la placeta de San Joan (carrer de Fonollar) colicita del Iltrm. juntament l'ús del sepulcre de pedra existent a l'interior del Santuari del Vinyet, en lloc que ningú veu, pera colocarlo a dita placeta, amb l'objecte de formar una font d'aigües sobrants, completantla amb altres objectes arqueològics i amb el ben entès que quedant en la via pública, solicito solsament l'ús i no la propietat... / Sitges 14 juliol 1916. / SIGNAT M. Utrillo / AL PEU Sesión del día 14 de julio de 1916. Se acordó conceder a lo solicitado, mediante el cumplimiento de las condiciones que consideren necesarias los Sr. Administradores del Vinyet / SIGNAT A. Font."
- (28) D'aquest edifici també procedeix la pedra calcària esfèrica, que deuria rematar la façana del santuari, situada al Racó de la Calma, a tocar de l'edifici del *sarcòfag* (instància de 14 de juliol de 1916).
- (29) A.H.S. Lligall Palau Maricel 1912-1922: Instància de 12 de gener de 1917.
- (30) Encara el dia 1 de juny de 1921, en Magí Pascual, mestre d'obres, per mandat de Charles Deering, va adreçar una instància a l'alcalde per fer reformes a una façana de la plaça de l'Ajuntament. A.H.S. Lligall Palau Maricel 1912-1922: instància d'1 de juny de 1921.
- (31) L'arxiu Miquel Utrillo conserva fotografies de l'enginyer davant de portalades i altres elements arquitectònics abans del seu desmuntatge i posterior trasllat a Sitges.
- (32) Els objectius de la seva actuació queden reflectits en la instància de 27 d'abril de 1914: "La restauración no obedece a otro propósito que el de embellecer con elementos arquitectónicos y arqueológicos de considerable valor, aquel recinto, convirtiéndolo en un todo armónico, típico y suntuoso, ideal reconstrucción de un barrio señorial de la gloriosa Cataluña de pasados siglos."
- (33) FONTANALS, B., 1986. *Petita història de Sitges*. Sant Sadurní d'Anoia, 107.
- (34) GONZÁLEZ, A., 1985. *32 monuments catalans*. Barcelona: 230.